

Meze transformativního užití: Autoři na tahu

🕒 31.01.2024 / 06:21

Zatímco v České republice jsme sotva na začátku procesu, ve kterém si právní experti – teoretici potvrzují s čerstvou judikaturou své závěry o absolutních základech fungování a používání AI[1], ve Spojených státech jsme mohli zaznamenat, že se hra posunula do dalšího kola a na tahu je tentokrát tábor autorů.

Mgr. Klára Mladá
Weinhold Legal

Koncem prosince 2023 byla totiž na Open AI – společnost stojící za Chat GPT – a Microsoft – jejího investora – podána další žaloba ohledně porušení autorských práv. Žalobcem je tentokrát celosvětově známý deník The New York Times (NYT).

Žalovaný podle všeho porušil autorská práva tím, že články a další obsah NYT použil k trénování Chatu GPT. Tam ale tvrzení žaloby neskončila. Oproti jiným obdobným a zatím neúspěšným žalobám NYT předložil důkazy o tom, že Chat GPT na obsahu NYT nejen trénoval, ale že ho i častokrát ve svých výstupech doslova kopíruje. Tuto skutečnost měli žalobci dříve problém řádně doložit. Žalování však zatím vždy argumentovali primárně výjimkou dle doktríny *fair use*, konkrétně skutečností, že trénování AI představuje transformativní užití autorského díla a soudy jim dosud přisvědčovaly.

Pro dokreslení, soudy tvořená doktrína *fair use* představuje v americkém právu výjimku, díky které je za určitých podmínek možné uží(va)t autorské dílo bez nutnosti předchozího souhlasu jeho autora – licence. Základním stavebním kamenem doktríny *fair use* je zákonem stanovený rozsah–důvod užití autorských děl, kdy se většinou jedná o užití „spravedlivé“[2], a tudíž se v takových případech licence ani nevyžaduje. Jde o tradiční kategorie jako je kritika, komentář či recenze, zpravodajství, výuka, věda anebo výzkum, které jako zákonné licence známe i z českého právního prostředí.[3] Zda je však konkrétní užití skutečně spravedlivé, podléhá ve Spojených státech posouzení soudu, a to zkoumáním:

1. účelu, resp. charakteru užití autorského díla;
2. povahy autorského díla;
3. množství a velikosti použité části autorského díla;

4. vlivu užití autorského díla na potenciální trh nebo hodnotu autorského díla.

Posun, kterého bychom tak mohli být v tomto případě svědky, spočívá v tom, že budou americké soudy postaveny před otázkou, zda je (transformativní) účel užití autorského díla (viz 1)) omezen vlivem tohoto užití na relevantní trh či hodnotu autorského díla (viz 4)) a případně za jakých podmínek či v jaké míře. Tvrdí-li totiž NYT, že Chat GPT při zadání promptu svému uživateli předloží doslovné znění (části) článku NYT, tedy včetně specifického jazykového stylu jeho autora, který je často určen jen předplatitelům NYT, připravuje tím žalovaný NYT o výnos z předplatného (tedy o předplatitele samotné) a reklamy, kterou by společnosti pro široký záběr NYT v deníku chtěly prezentovat (o výnosu z poskytnutí licence k článkům nemluvě). Tím pádem žalovaný dle slov žaloby ohrožuje schopnost NYT poskytovat tyto služby svým zákazníkům, když žalovaný zbavuje NYT zásadního podnětu – ekonomické pobídky – pro podporu další tvorby autorských děl. Nutně se tedy jedná právě o zásah dle bodu 4) výše a podléhá posouzení soudu. Tento argument NYT vyplývá zejména z dosavadní americké judikatury, která otázku vlivu nelicencovaného užití autorského díla pod bodem 4) výše staví na posouzení, zda toto užití poškozují trh autorského díla, resp. zda vytlačuje jeho prodej anebo má potenciál způsobit jeho autorovi jinou podstatnou škodu atd.

V tomto případě NYT v žalobě požadovalo pouze odměnu za poskytnutí příslušné licence a náhradu škody, nicméně dle amerického práva má žalobce možnost požádat soud o vydání příkazu ke zdržení se protiprávního jednání, a to nejen v rámci žaloby, ale i kdykoli během procesu, případně v důsledku kladného posouzení soudu, že bylo zasaženo do autorských práv. Z tohoto pohledu se může jednat o zlomový autorskoprávní judikát se znatelnými důsledky pro celý AI průmysl, který zatím nejen odborná veřejnost netrpělivě očekává. Vzhledem však k tomu, že ani žaloby, které byly ve vztahu k AI podány v půlce roku 2023, dosud nebyly rozhodnuty ani prvostupňovým soudem, půjde spíše o běh na dlouhou trať.

Weinhold Legal

[1] Rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 10 C 13/2023-16 ze dne 11. října 2023, kterým soud konstatoval, že obrázek vytvořený AI nepředstavuje autorské dílo, neboť se nejedná o jedinečný výsledek tvůrčí činnosti fyzické osoby – autora.

[2] Takové, které splňuje podmínky doktríny fair use a autorské dílo tak může být užito i bez licence.

[3] Kategorie obdobně využívá i český zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, konkrétně v § 31 a násl.